

ÉPÍTÉSZE T

AZ ÚJ VÁROSHÁZA ELHELVEZÉSÉRŐL.

Irta: MELLER DEZSŐ műépítész.

AZ ÚJ VÁROSHÁZA elhelyezésére vonatkozó tervek közül a legáltalánosabban ismert és elfogadott az, mely a városházát az Erzsébet-térre teszi és azokat a telektömböket, melyek a Deák Ferenc-tér, Nagykorona-utca, Váci-körút, Marokkai-utca, és a Marokkai-utca, Nagykorona-utca, Váci-körút, Lipót-tér között elterülnek, a fővárossal megveteti és helyükön parkot létesít. (Lásd 2. ábra; ⁺); az 1. ábra a jelenlegi helyzetet mutatja) E tervnek kétségtelenül nagy előnyei vannak. Az Erzsébet-tér tényleg szinte predestinált helye a városházának, mely a város szívében megfelelőbb, centrálisabban fekvő, könnyebben megközelíthető és terjedelmileg is alkalmasabb hely nincsen.

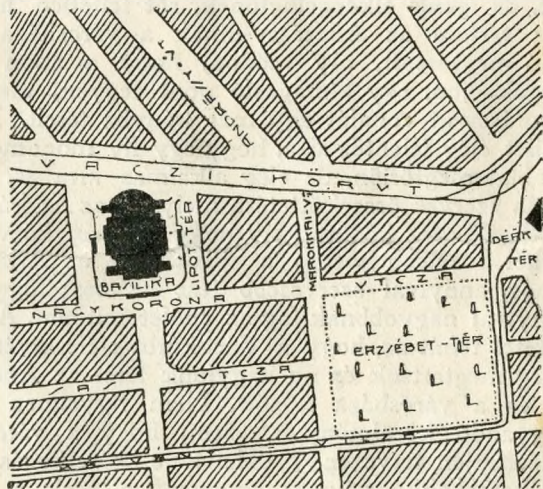
Anyagi szempontból szinte ideális. A jelenlegi központi városházának parcellázásából várható összegből a fentjelzett parkká alakítandó telkek megváltathatók, sőt ha tekintetbe vesszük, hogy a jelenlegi városház telkének értéke a még érvényes harminc éves adómentesség folytán magasabbra tehető mint a megváltandó telkek értéke, bizonyos felesleget is kapunk, mely az építkezés és a parkalakítás költségeit elég tetemesen mérsékelné.

*) Ez érdekes és értékes terv Hoepfner Guidó műépítész eszméje.

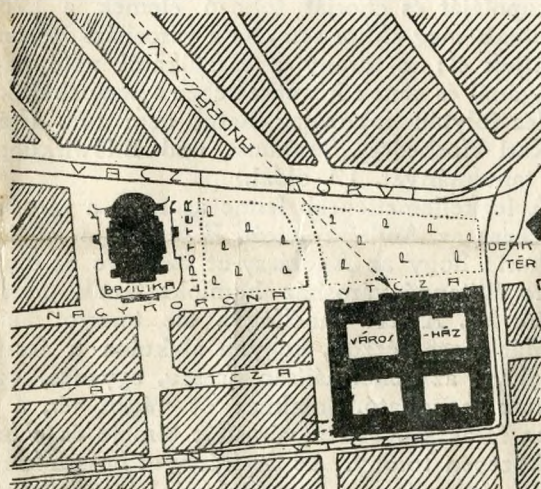
Nem jelentéktelen előnye még e tervezetnek az is, hogy a városházi üzemet az építkezés nem akadályozná. Az új városház elkészültéig a jelenlegi állapot minden akadály nélkül megmaradna.

Ami gondolkodóba ejthet bennünket, az ugyszólván egyedül a művészi szempont. Az új városházának egyszerűen az Erzsébet-térre való helyezése, előtte az Evangelikus templomtól a Bazilikaig terjedő, mintegy 360 méter hosszú és a Váci-körutat beszámítva átlag mintegy 125 méter széles térség emlékeztetne bennünket a wiení Ringre, arra a nagy aránytalanságra, mely ott is a tér és az övező épületek között fennáll. Egy ily óriási térségen sem az új városháza, sem a Bazilika érvényesülni nem tudna, e nagy tér csak rontaná a két épület imponáns megjelenését.

A Károly-körút ama pontján, hol a városháza a Múzeum-körútról jövet szemünkbe tűnnek, tehát körülbelül a Dohány-utca torkolatánál, nem kapnók meg azt a képet, melyet a városházának, tekintettel a fontosságára, nyújtani kellene. A helyes elhelyezés, sőt általában a helyes városrendezés egyik titka pedig éppen az, hogy egy ily jelentős középület mindaddig el legyen szemünk elől rejtve, míg az a maga teljes hatalmasságával meg nem jelenhetik. A Károly-körút a Váci-körút felé mindjobban szélesedik, betorkollik a Deák Ferenc-térbe s így ezt a hatalmas térséget

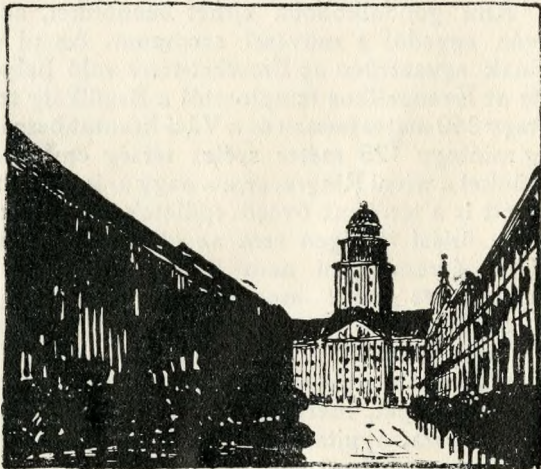
(1. ábra.)

(2. ábra.)

egy még nagyobb térséggel megtoldani csak hiba lenne.

De kellemetlen képet nyújtana a terv szerint az új városháza a Váci-körutról, a Nyugati pályaudvar felől jövőknek is. A városháza képét a Bazilika jórészt eltakarná és tekintettel a nagy távolságra, mely a kettő között fenállna, a Bazilika hatalmas arányaival a városháza képét teljesen elnyomná. Ilyen elhelyezéssel modern városokban egyébként gyakran találkozunk és mindenütt, hol az előtérben, a hozzánk legközelebb eső részen van az épület vagy épületcsoport legkimagaslóbb része, ott ez a kimagasló rész annyira dominál, hogy mellette minden egyéb eltörpül. Ismert tény, hogy templomok, melyeket olyan pontról nézünk, ahol toronyhoz legközelebb állunk, jó perspektivikus képet rendszerint nem adnak. Ide nem tartozik természetesen az az eset mellyel speciálisan hazánkban elég gyakran találkozunk, hogy a templom a főut tengelyében áll, a homlokzat közepén a toronnyal; ez esetben bár a toronyhoz állunk legközelebb, a kép mégis jóhatású, de a kép ez esetben nem mondható perspektivikusnak, mert a templom oldalából a beállítás folytán semmi sem látszik.

(3. ábra.)

A Bazilikánál pedig csakis perspektivikus megjelenésről lehet szó. És a perspektivikus megjelenésnél a kép akkor kellemes, ha a magasságok fokozódnak és nem ha fogynak. A Bazilika hatalmas kupoláját és chorját fokozó elemek a képbe nem jutnak még akkor sem, ha a városházát toronnyal látjuk el; a torony a Bazilikától való nagy távolságánál és ennek következtében a perspektivikus rövidülés folytán fokozólag hatni nem tud. (Lásd ehhez Karl Hocheder „Bankunst und Bildwirkung“-ról írt tanulmányát, 17. oldal.)

A legkellemetlenebb lenne azonban a városház megjelenése az Andrassy-utról. E tervnél a véletlen úgy akarta hogy az Andrassy-ut tengelye az Erzsébet-terre állítandó városház homlokzatának pont a közepére fut. A terv ennél fogva ide tornyot ajánl.

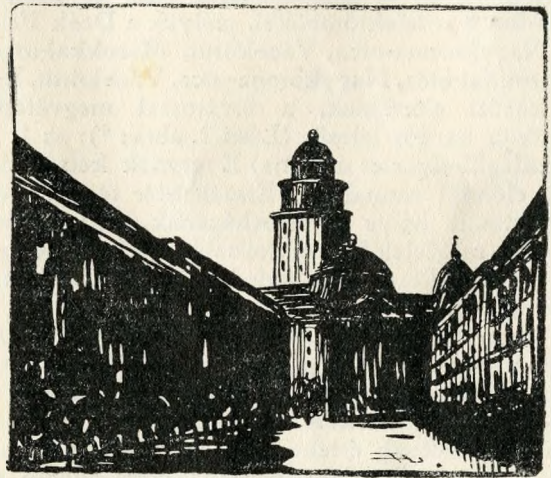
Már most nézzük, hogyan alakulna a terv a valóságban: az abnormálisan hosszú, egyenes, egyöntetűnek mondható, hatalmas ut végén tér, a tér végében ferde szögben a városház tömbje és e háztömb közepén torony. Az Andrassy-ut hossza körülbelül $2\frac{1}{2}$ kilométer, a terv által ajánlott tér e helyen kb. 200 méter, a városház magassága maximum 30

méter és a torony magasságát kb. 70 méternek felvéve, már képzeletben is látjuk, hogy az Andrassy-ut ligeti végéről nézve csak félig-meddig is kielégítő befejezés lehetetlen. De meg is konstruálhatjuk a képet, sőt lemondunk a $2\frac{1}{2}$ kilométeres távolságról és csak azt a képet konstruáljuk meg, melyet az így tervezett városháza az oktagonról tehát kb. 1 kilométer távolságból nyújt, amely pontról feltétlenül megkívánhatnók a jó hatást, mit látunk, a városház tömege a toronnyal együtt, még innen sem nyújtja azt a képet, melyet joggal várhatnánk. (Lásd 3 ábra.)

Ez a lezárás nem lenne jobb, mint az Andrassy-ut másik végét lezáró milleniumi emlék, mert itt is az alap gondolatban rejlik a hiba: az Andrassy-utat domináló lezáró épületet építeni nem lehet, az egy nonszensz, annak az arányai túllépnék azt a határt, mely határig egy emberi használatnak célszerű épületet építeni lehet.

A kérdés tehát az, miképpen helyezzük el mégis az új városházát az adott területen, hogy a fent felsorolt kifogások fel ne merülhessenek.

Az 5-ik ábrán bemutatom azt a tervet, mely nézetem szerint ezeket a hibákat kiküszöböli.

(4. ábra.)

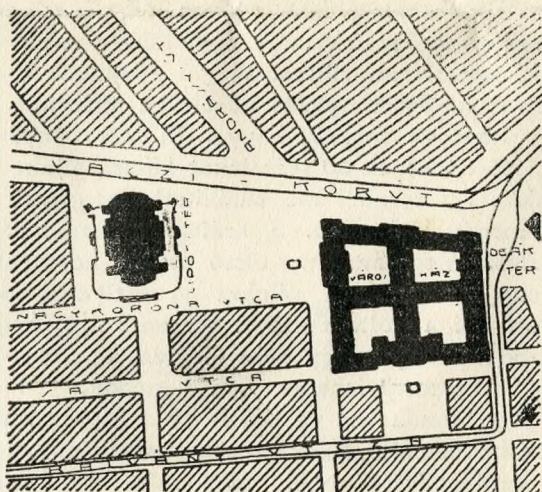
Kezdjük annál a képnél, melyet az elhelyezés az Andrassy-utról nyújt. A fentmondottak szerint kétségtelennek tartom, hogy a városháza mint az Andrassy-ut lezáró épülete, végcélja nem szerepelhet, de igenis elképzelhetőnek, sőt feltétlen helyesnek tartom az Andrassy-utnak a városháza által való megtörését, oly módon, hogy a szem rajta megakadjon, egy kimagasló pont legyen, mely az Andrassy-ut vonalát egy más irányba tereli. Ez az épület elég jelentős arra, hogy egy ily monumentális vonalat megtörjön, de elég alkalmas arra is, hogy azt a szerves összeköttetést, melynek az Andrassy-ut és Fürdő-utca között kell hogy legyen, közvetítse. Minél közelebb hozom a városházát az Andrassy-uthoz, annyiával szervezesebb lesz az összefüggés és annyiával nagyobb fog az épület feltűnni. Az első feltétel tehát az, hogy a Váci-körút szélességét lehetőleg megtartsuk és ne hagyjunk teret az Andrassy-ut és a városháza között. Nem figyelmen kívül hagyandó körülmény az sem, hogy a városháza földszintjén tervezendő üzletek e közelhozás által értékesebbé válnak, amennyiben ezek a főforgalmi vonalra kerülnek.

(A 4-ik ábra a városháza megjelenését mutatja, az én tervem szerint. Az összehasonlítás a 3-ik ábrával, azt hiszem igazolja nézetemet).

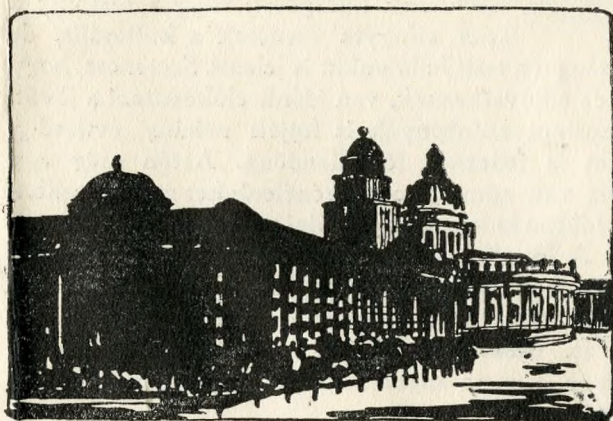
Nézzük már most milyen beállítást követel a második szempontból, a Váci-körutról nyíló perspektíva.

A Bazilika gyönyörű arányaival és komoly monumentalitásával csakis abban az esetben nem árt az új városháza megjelenésének, ha a városházát a Bazilikától megjelenésében teljesen függetlenítjük. A kettőnek együtt hatni nem szabad; szükséges, hogy a Bazilikánál a folytonosság megszakadjon, de úgy, hogy e megszakítás csak fokozza a városháza hatalmaságát. A Bazilika hatásos akkordjai után kell egy generalpausa, hogy az új akkordok annál hatásosabbak legyenek. És ez a generalpausa egy tér, egy szünet a zenében, mely a két épületet egymástól

a városháza a Károly-körutról nyújtana, ugyancsak azt érezzük, hogy minél közelebb jut a városháza a jelenlegi váci-köruti utvonálhoz, annál szebb, teljesebb a kép, minél távolabb jutna tőle, annál inkább elvesznék a nagy téren. Mert ez a tér csak térség lenne és sohasem tér vagy park a szó nemesebb értelmében. Sohasem bírna a mai Erzsébet-tér intimitásával, a fák sohasem ragyognának a poros és forgalmas utak mentén üde zöldjűkben, itt csak csenevész bokrok és lombtalan ágak zavarnák a városháza architektúráját. A Váci-körut csak annyival szélesbíthető, amennyit a nagyobb forgalom meg fog kívánni és amennyit a Bazilika megjelenése megkíván, hogy architektúráját a városház architektúrája ne zavarja. A Váci-körut, Nagykorona-utca, Lipót-tér és Marokkai-utca háztömbjének lebontása ebből a szempontból is szükséges és térré alakítandó, nehogy a mai 16-os

(5. ábra.)

(6. ábra.)

elválasztja, nem nagy, hogy az elhangzott akkordok még éljenek bennünk és nem kicsiny, hogy a melódiák össze ne folyanak. Ez a tér magától adódik, amaz épület-tömb lebontása által, mely a Bazilikától a Marokkai-utcaig egyfelől, másfelől a Váci-körutól a Nagykorona-utcaig terjed. Erre a térre nézne a városház főhomlokzata és erről a térről volna élvezhető a Bazilika mesteri szentélye és oldala.

Ha végül azt a képet vesszük figyelembe, melyet

ház helyén épülhető magas bérház a Bazilika megjelenését tönkre tegye. (6. ábra.)

Ha még figyelembe vesszük, hogy a városháza Bálvány-utcai frontján létesíthető kisebbszerű tér, ezt az oldalt is kellőképp érvényesíti és az eladható két háztelek az ügy anyagi megoldását elősegíti, valamint hogy a városháza a Sas- és Miatyánk-utca monumentális lezárását képezi, a városháza elhelyezését így módon ajánlom az érdeklődők figyelmébe.

